

Näringsdepartementet
n.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till
n.strategisk.plan@regeringskansliet.se
N2020/01752/JL

Remiss av Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige

Region Gotland har getts möjlighet att yttra sig över rubricerad remiss. Promemorian befäster de prioriterade behov som ska ligga till grund för arbetet med att ta fram den strategiska planen för Sverige.

Nästa steg i Regeringskansliets plan är att utarbeta åtgärdsförslag till nämnda plan som väntas bli färdig och överlämnas till kommissionen årsskiftet 2021/2022.

Remissvaren publiceras på Näringsdepartementets hemsida.

Region Gotland har fått anstånd med svar till den 12 oktober 2020.

Sammanfattning

Statens Jordbruksverk har ansvarat för det grundläggande arbetet med att genomföra och sammanställa en SWOT-analys med efterföljande behovsanalys som tagits fram i dialog med berörda intresseorganisationer och myndigheter. Denna kallas Bilaga 1, bruttolista. Utifrån denna har en nettolista tagits fram med de behov som kan hanteras inom CAP, utifrån dess sammanfallande mål, regelverk och flexibilitet gällande interventioner.

Detta arbete har utförts av Regeringskansliet. Resultatens möjliga verkställande kommer avgöras när de finansiella förutsättningarna är klara.

Den nya målstrukturen för CAP omfattar ett övergripande, tre allmänna och nio särskilda mål. Det övergripande är: Modernisering av sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering i jordbruket och i landsbygdsområden samt uppmuntra sektorn att ta till sig dessa. Hela skrivningen återfinns i bilagda promemoria.

Region Gotland ser förslagen i promemorian som väl genomarbetade men vill framhålla vissa delar kopplade till landsbygder med regionalt utvecklingsansvar, samt med specifik koppling till ö-läge i avsaknad av fast landförbindelse.

Särskilda synpunkter

Övergripande

Jordbruks- och livsmedelsnäringarna har en unik och avgörande roll för omställningen mot ett hållbart samhälle med insatser som kan bemöta flera punkter i Agenda 2030. *Den strategiska planen bör ta sin utgångspunkt ur dessa kopplade till den nationella livsmedelsstrategin och i sin tur regionernas utvecklingsarbeten med RUS för att optimera synergier dessa sinsemellan.*

Hållbarhetsfrågornas samtliga tre aspekter bör vävas in tydligare i kommande strategiska plan. De sociala och ekonomiska aspekterna är vitalt förbundna med de miljömässiga.

Sveriges regionala diversitet måste tas tillvara, till exempel genom att ansvar för landsbygdsfrågorna synliggörs i sin relation till det regionala utvecklingsuppdraget. *Därför kan ytterligare mål behöva formuleras för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige för att tydliggöra kopplingar till den nationella och regionala politiken.*

Den interventionslogik som tas fram för kommande programperiod behöver ligga nära behovsanalysen för den strategiska planen.

Även erfarenheter om kedjeeffekter från coronapandemin behöver ingå i målbilder i den gemensamma jordbrukspolitiken, såväl där livsmedelsproduktion ingår som samhällsviktig verksamhet, som när rörelseutrymme behövs i näringslivspolitiska sammanhang.

Regional anpassning

Över 60000 gotlänningar bor i Sveriges enda ö-region – dvs utan fast fastlandsförbindelse. Av Gotlands landyta används 37 procent till åker- och betesmark (70 procent inkl skogsbruket) sett till detta och antalet sysselsatta inom jordbruket är Gotland Sveriges mest jordbrukstäta län per capita.

Det är viktigt att regionerna *ges strategiska roller och möjlighet till påverkan av regionala anpassningar samt för de delar av den strategiska planen som avser landsbygdsutveckling och att ansvarsfrågan synliggörs.*

Omställning för hållbar utveckling

Omställning bör ställas i fokus. En förändring krävs för att delta på den arena som framtidens hållbarhetskrav kommer ställa för att skapa nya affärsmöjligheter och god lönsamhet. *Tillämpad forskning av brukningsmetoder, bevattning/ dränering och (bl a) nya grödor utifrån en klimatomställning bör stöttas.* Här spelar Gotland med sin tydligt mätbara geografiska distinktion en nationell roll som testbädd och akademiskt kunskapskluster.

Jordbruket står för knappt 13 procent av de klimatrelaterade utsläppen på Gotland, varav större delen djurhållning. *Rådgivning, ekonomiska styrmedel och kommunikationsinsatser för omställning behöver stödjas* för att stimulera beteendeförändringar och möjliggöra innovativa, klimatsmarta investeringar som minskar klimatpåverkan samt påverkan på den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna. Jordbruket har också stor potential i att bidra som miljöförbättrare, fasa ut fossila bränslen och att kunna leverera förnybar energi som energiråvara. Hela sektorn spelar en avgörande roll i arbetet för ökad

självförsörjningsgrad av livsmedel och energi. *Systematiserade analyser av förutsättningar för olika klimatpositiva åtgärder inom kolinlagring och jordbruket som kolsänka bör resurssättas.*

Landbaserat vattenbruk behöver synliggöras som en del av lantbrukets omställningsmöjligheter, där effektiv mark- och vattenutnyttjande sätts i nya perspektiv såväl vad gäller regelverk som investeringsmöjligheter.

Sett ur pandemieffekterna kan minskad global produktion i förädlingsled och av insatsvaror komma att flyttas till- och öka inom de territoriella gränserna inom medlemsländerna. *Detta behöver tas höjd för- och resurssättas i den strategiska planen som ett led i ökad självförsörjandegrad samt ökad krisberedskap.* Sakunderlag till detta finns delvis i Prop. 2020/21 Bilaga 5, Miljöbilagan.

Rådgivning och ekonomiska styrmedel

Kompensation för kostnadsnackdelar orsakade av sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader bör även innefatta torra samt proaktiva åtgärder för hållbar vattenhantering i odlingslandskapet.

På strategisk nivå bör även en tydlig finansieringssamordning ligga så att olika fonder kompletterar varandra. Framförallt på en ö där landsbygder och näringsliv inklusive jordbruk och besöksnäring är synonyma.

Kunskap, kompetensförsörjning

Punkt 32 (Vi behöver ta vara på de möjligheter som digitalisering och automatisering erbjuder för att öka produktiviteten och stärka konkurrenskraften. Den goda kunskapsnivån i landet underlättar detta.) *Till punkten kan tilläggas att lagstiftningen kan behöva ses över kring autonoma jordbruksmaskiner.*

Punkt 39 (Vi behöver göra jordbrukssektorn attraktiv för högutbildade personer, för att på så sätt öka produktiviteten) ger en antydning om generalisering då många lantbrukare idag är välutbildade. *Punkten kan formuleras om till att exempelvis beskriva nyttan av attraktiva utbildningar inom de areella näringarna, eller som ett ytterligare inslag när företagare inom de areella näringarna kan samverka med tekniksektorn.*

Punkt 144 (Vi behöver se till att bredbandstäckning av hög kvalitet fortsätter att expandera.) *Till punkten kan tilläggas att satsningen även behöver bidra till ökad redundans.*

Särskilt mål 3 (5.3.11) (Ett effektivare nyttjande av befintliga resurser genom att dela kunskaper i värdekedjan behövs). *Detta kan uttryckas tydligare* som att nya affärsmodeller kan möjliggöra mer balanserade vinstmarginaler i värdekedjan och att lyfta den så kallade matkronan som ett strategiskt mätverktyg. Digitalisering och teknikskiften är centrala verktyg för hållbar omställning längs hela produktions- och värdekedjan från jord till bord, *i behovsanalysen saknas uppmaning om färdplan* för genomförandet.

Nationella modeller behövs för att underlätta generations- eller ägarskiften om näringen ska bibehålla bredd, mångfald – och existens.

Lantbrukets begränsade möjligheter att delta i kompetenshöjande projekt via Europeiska Socialfonden ESF behöver genomlysas. Detta skulle också kunna leda till samarbeten över kunskaps- och branschgränser som ger viktig stimulans vid innovation såväl på en ö som på fastland.

*Klimatförändringarnas påverkan på jordbrukets produktionsförutsättningar kommer kräva data för vad-, var-, hur- och när vi kan odla; *framtida produktion måste mötas med ökad kunskap och innovationsgrad.**

*Den regionala tillväxtpolitiken behöver förstärkas med ett tydligt landsbygdsperspektiv. Var gränsdragningarna ska sättas får inte motverka de synergier som behövs för att anpassa framtidens politik- och utvecklingsområden för Smart specialisering där kunskaper och inte branscher öppnar för horisontell samhandling, även om projektområden kan vara vertikala. *Därför behöver kompetensförsörjning och teknikinvestering i hållbar omställning stöttas av såväl den gemensamma jordbrukspolitiken som av den nationella landsbygdpolitiken och den regionala tillväxtpolitiken, med tydlig ansvarsfördelning.**

*Sweden Food Arena nämns som verktyg för FoU i promemorian, *här behöver även nätverket SAMLA ingå* som katalysator mellan regional utveckling och innovation. Region Gotland ser ett behov av nationell långsiktig finansiering av SAMLA som en förutsättning för att nå målen i den nationella livsmedelsstrategin.*

Visby dag som ovan

Eva Nypelius
Ordförande

Peter Lindvall
Regiondirektör